בית כנסת "אהרת אליהו"
ע"ש הח' אליהו בן הח' ראובן משה קליין ז"ל

עלי אדרת אליהו

בס"ד, שבת פרשת שמיני - החודש
מברכים חודש ניסן (ר"ח ביום שלישי)
גיליון 250 אדר ב' תשפ"ד

בגיליון זה:

אביב הגיע פסח בא!
רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי
הכנת המטבח וכליו לפסח:
רב הקהילה, הרב אסף הר-נוי
טייטניק והיהודים
יואל קוטנר
בין פורים לפסח
יהודה ליבוביץ
ברכות הודאות והודעות
הוועד

אביב הגיע פסח בא!

התורה הדגישה את חשיבות הסמיכות שבין חג הפסח לעונת האביב ואמרה- "**שמור את חודש האביב ועשית פסח** לה' אלוקיך, **כי בחודש האביב הוציאך ה' ממצרים**".
המשמעות המעשית של הדברים היא השנה המעוברת לה זכינו השנה, ובה הוספנו חודש נוסף כדי לשמור על כך שחג הפסח יגיע עם בואו של האביב.
הקשר בין פסח לעונת האביב מלמד על התפקיד והמשימה לשמה הגיע עם ישראל לעולם.
כשם שעונת האביב מבטאת את הפריחה והיציאה מן התרדמת הכבדה והקרה של החורף, כך גם לידת עם ישראל שבחג הפסח מסמלת את הפריחה הרוחנית ואת היציאה של העולם ממצבו הסגור והרדום אל מצב של אור, פריחה והרחבה.

יהי רצון שנזכה לפריחה והרחבה בכל תחומי חיינו, ונזכה להתחדש בהארה חדשה עם בואו של אביב חדש!

חודש טוב ומבורך,

אסף הר-נוי

הכנת המטבח וכליו לפסח:

הרב אסף הר-נוי - רב הקהילה

לקראת חג הפסח הקרב ובא, אנו מביאים כאן מספר הנחיות בעניין נקיון והכשרת המטבח לפסח.
מדובר בהנחיות כלליות ובשיטות המרכזיות ביחס לכל דבר. כמו בהרבה דברים בפסח- ישנן שיטות שמקילות יותר וישנן שיותר מחמירות. הדברים הובאו כאן כפסיקה המשתדלת ללכת בדרך האמצע. בכל הסתפקות או בירור- יש לפנות למורה הוראה באופן פרטני.
בסאות אובל- לנקות היטב במטלית רטובה, להסיר כל לכלוך הנראה בעין.
שולחן האובל- הסרה וניקוי של כל הלכלוכים הנראים לעין, ואז 2 אפשרויות: 1. כיסוי השולחן עם מפה(או שעוונית וכד') עבה ונקיה. **או-** 2. שפיכת מים רותחים מקומקום(לא צריך שיהיה מחובר לחשמל תוך כדי העירוי- כי על פי רוב לא מניחים ישירות על שולחן האובל מאכלים רותחים).
ארונות מטבח- לנקות עם מטלית רטובה.
מקרר- לנקות היטב עם מטלית רטובה. לנקות את הגומי של הדלת והידיות(הרבה לכלוך נתקע שם). אין צורך לפרק חלקים פנימיים מהמקרר/מקפיא שנפלו לשם פירורים של לחם וכד'- בלאו הכי אי אפשר להגיע לשם בפסח והרי מבטלים את החמץ הזה.
ביריים(גז)- ניקוי עם מטלית וחומר ניקוי של בסיס הביריים והכפתורים- שלא יישאר לכלוך הנראה לעין. הדלקת הביריים על אש גבוהה לבעשרים דק' כשהחצובות עליהם, ועטיפת החצובות(בחלק שעליהם יושב הסיר) בנייר כסף.
מיקרוגל- ניקוי מבפנים(כל הדפנות והדלת) עם מטלית וחומר ניקוי- שלא יישאר לכלוך או שומן הנראה לעין. הכנסת כוס עם סבון והרתחתה למשך כ-2 דק' עד שהמים מבעבעים(להיזהר- לא יותר מדי זמן כי זה עלול לגרום לפיצוץ!!). יש שמקפידים גם אחרי ניקיון זה לכסות כל מאכל שמחממים.
תנור- אם מדובר בתנור "פירוליטי" שיש לו מערכת ניקוי עצמית- מפעילים את התוכנית הזאת ומספיק בכך. תנורי מטבח רגילים- יותר קשה לנקות: צריך להסיר כל לכלוך או שומן שנראה לעין שנמצא על דפנות/ תחתית/ דלתות התנור. לאחר שעברו 24 שעות מהשימוש האחרון יש להפעיל את התנור למשך כ- שעה על החום הגבוה ביותר. את התבניות של התנור(ממתכת) לא ניתן להכשיר. את הרשת של התנור ניתן לנקות היטב ולהניח אותה בתוך התנור בזמן חימומו ולאחר מכן לעטוף אותה בנייר כסף ולהניח מאכלים רק על תבנית נוספת שמונחת על הרשת(ולא ישירות על הרשת עצמה).
קומקום- אם השתמשו בו רק לחימום מים- מספיק לנקות מבחוץ עם מטלית לחה.
מיחם- כמו קומקום. אם חיממו על המכסה שלו מאכלי חמץ- יש לנקות את המכסה היטב ולהגעילו בכלי ראשון.
פלטה- יש לנקות היטב מכל לכלוך ולכסותה טוב עם 2 שכבות של נייר כסף. יש שמוסיפים ומערים עליה מים רותחים מתוך קומקום.
שיש- לנקות היטב היטב, גם בחורים ובסדקים. לאחר מכן לערות עליו מים רותחים מכלי ראשון רותח(קומקום וכד')- יש לשים לב שמערים על כולו וכן שמנגבים אחרי כל עירוי את המים שנשפכו- כדי שהמים הרותחים יפלו ישירות על השיש ולא יצטננו מהמים שנפלו לפני כן. יש המקפידים בנוסף על כך לכסותו בנייר כסף וכד'. לאלו שלא מכסים- נכון שלא להניח עליו ישירות בפסח מאכלים רותחים אלא בתוך כלי פסח שמונח עליו.
ביור- לנקות היטב ולהכשיר כמו שיש. במהלך הפסח- לשטוף הכלים במים פושרים או להניח בתוכו רשת מוגבהת שעליה יונחו הכלים כדי שהם לא ייגעו בתחתית הביור ויבלעו ממנה ע"י המים החמים.

חג כשר ושמח!

<u>טייטניק והיהודים</u>

יואל קוטנר – ע"פ מאמר של בלומה גורדון

בשעות הקטנות של בקר ה-15.4.1912 טבעה במצולות האוקיאנוס האטלנטי אניית הפאר טייטניק. היא נבנתה במספנות הרלנד את וולף בבלפאסט שבאירלנד והייתה הגדולה בעידן ההוא מכל הספינות ששטו על פני כל מי תבל. בעלת משקל של כ-46,000 טונות היו לה שלושה מנועי קיטור ענקיים שגמעו 600 טון פחם מידי יום. אורחי תא הנוסעים במחלקה ראשונה נהנו מהמילה האחרונה של אבזור אלגנטי, מפואר ויוקרתי. מי שצפה בסרטו טייטניק של ג'יימס קמרון ראה שיחזור מהימן של אניית הפאר.

שנת 1912 הייתה קשה ליהודי אירופה – עושק, עוני, גזירת הקנטוניסטים והפוגרומים היו לנטל בלתי-נסבל. משנות ה-80 של המאה ה-19 ועד לעשור הראשון של המאה ה-20 רבים מיהודי רוסיה ברחו כדי לבנות חיים חדשים בארצות החופש, ובמיוחד בארה"ב. לכן, כמה מאות יהודים היו בין נוסעי הטייטניק בהפלגת הבכורה שלה לניו-יורק – מסע של ביש מזל.

לפי רשימת הנוסעים של חברת וייט סטאר הבריטית, בעליה של הטייטניק, היו מאות רבות של יהודים על סיפונה. ביניהם היו צאצאים של משפחות חסידיות לרבות גרשון כהן, אברהם היימן וג'ני דראפקין. מי מהם התארחו בחדרי המחלקה הראשונה, אך רובם היו במחלקה השלישית שנועדה למהגרים עמוק בבטן האניה וע"כ סיכוייהם להינצל באסון שאפו לאפס. מספרם המדויק של היהודים במחלקה זו לא נודע עד היום הזה.

למרות השמות שמזוהים כיהודים, ייתכן והיו אף יותר מכיוון שהיו כאלה ששינו את שמותיהם ונרשמו להפלגה עם דרכונים מזויפים טרם העלייה לספינה. אחת מדרכי המילוט מרוסיה הבודדות הייתה באמצעות תעודות מזויפות. משנות סוף המאה ה-19 ועד 1920 אומדן מספר היהודים המהגרים נאמד על 2.7 מיליון שברחו מרדיפה דתית והפוגרומים דוגמת קישינב וגיוס החובה לצבא הרוסי לעשרים שנה או יותר. השפה המשותפת (יידיש), התרבות והדת תרמו לקהילה מאוחדת באונייה. הם אכלו ביחד, התפללו בצוותא והתגוררו באותה מחלקה. חוקרים גילו ממצאים מספינת האחות של טייטניק, האולימפיה, המצביעים על כך שהיה תפריט וכלי אובל

כשרים גם בטייטניק. ידוע כי חילקו בין שתי הספינות אותם כלים ואף נמצאו צלחות המסומנות "בשרי" ו"חלבי". בתפריט הסטנדרטי הייתה פסקה של מבחר מאכלים חלופיים כשרים. צ'רלס קענל מונה כטבח היהודי והרב המשגיח, וכמו רוב אחיו אף הוא נספה באסון.

מכלל 3500 נוסעים ואנשי צוות כאחד היו סירות הצלה למחצית המספר הזה בלבד ואפילו אלו הורדו לים עם תפוסה חלקית. המסכנים במחלקה השלישית שניסו להימלט נאלצו לגושש בתוך המבוך של מסדרונים ותאים כדי להגיע לסיפונים העליונים. מתוך כ-700 נוסעים במחלקה זו רבע בלבד שרדו. הייא"ס (החברה העברית לסיוע למהגרים) רשם 27 יהודים שניצלו.
מתוך 1500 נפשות שנספו, 340 גופות בלבד נמצאו. רוב הנספים היהודים לא הובאו לקבר ישראל. צביה מייסנר, אישה יהודייה, שרדה אך גופת בעלה נעלמה. היא הביאה את מצבה העגום בפני בית דין כדי לשחרר אותה ממעמד של עגונה. במקרה הזה בית הדין נענה לבקשתה והיא הורשתה להינשא בשנית.
כמה יהודים עשירים נספו באותו לילה לרבות אייל ההון בנג'מין גוגנהיים. יש אומרים כי הציעו לו חגורת הצלה כדי לשבת בסירת הצלה בין הנשים, אך הוא סירב באמרו כי אף אישה לא תינצל כי הייתי מוג לב. גופתו לא נמצאה.
איזאדור ואיידה שטראוס, בעליה של חנות מייסיז הידועה, גם נספו בלילה ההוא. איידה סרבה לנטוש את בעלה בשעת חייו האחרונה.
נתן שטראוס, אחיו של איזאדור ורעייתו ע"פ המתוכנן באו לבקר בארץ ישראל ולשוב לניו-יורק בהפלגת הבכורה של טייטניק. אבל העוני הרב שבו חיו יהודי היישוב נגע ללבו של נתן, וע"כ הוא החליט להישאר בארץ ולהקים מסגרות סיוע לאחיו האומללים בארץ. בין השאר הוא ייסד בתי תמחוי בירושלים. הוא גם ייסד את

המרכז הרפואי ע"ש שטראוס, מרפאות לגיל הרך ובתי-ספר. כידוע, העיר נתניה מנציחה את שמו. צדקה תציל ממוות!
אברהם יוסף הימנן, נוסע המחלקה השלישית היה בר-מזל. הוא ניצל ובהגיעו לניו-יורק הוא שם לב למעדניות הכשרות הרבות במנהטן. הוא חזר לאנגליה ופתח מעדניה משלו וקרא לה טייטניק.

איזאדור ואיידה שטראום

הקהילה היהודית ראתה את טביעתה של טייטניק כאסון אישי וקולקטיבי. המשורר האידי שלמה סמול (שמולביץ) חיבר שיר מקורי לכבוד נספי הטייטניק ושמו "דער נאסער קבר" (הקבר המימי) אשר שיקף את תחושות היהודים. באיור שהתלווה לדפי התווים נראה דיוקן של איש ואישה המרחפים מעל הטייטניק המוטלת בים הסוער ועל ראשם הילה – הקדשה לאיידה ואיזאדור שטראום.
החזן הנודע יוסל'ה רוזנבלאט הקליט "א-ל מלא רחמים" לזכרם של נספי אסון הטייטניק. הוא הוסיף לניסוח "עבור אנשי הטייטניק שטבעו בים והלכו לביתם הנצחי". תמלוגי האלבום החדש שהסתכמו ב-150,000$, נתרמו לקרן שנוסדה עבור משפחות שאיבדו את יקיריהם בטייטניק.

בין פורים לפסח

יהודה ליבוביץ

פסח ופורים - שני קצוות מנוגדים

עומדים אנו בתווך, בין פורים אשר מאחורינו, לבין פסח אשר לפנינו. מבחינת סדר הזמן אנו מתקדמים מפורים לקראת שכנו חג הפסח, המצוי בסמיכות של חודש אחריו. אולם סמיכות זו בין שני המועדים, באמת הינה סמיכות של שני קטבים מרוחקים מאד זה מזה - שני קצותיו של לוח השנה העברי כפי שהוא במקרא - ההופכים להיות שכנים רק בגלל 'תשובת השנה' - היות השנה שבה על עצמה. מבחינת לוח השנה, פסח הוא הראשון לחגי השנה שהרי "החֹדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה", ואילו פורים הוא החותם את מועדי השנה בחודשה האחרון.

לא רק מבחינת מיקומם בלוח השנה, אלא מבחינות נוספות אלו הם שני קצוות מנוגדים, ניגוד שבין ראשית לאחרית: פסח הוא החג הראשון שעליו נצטוו ישראל (ובעצם זו "מצווה ראשונה שנצטוו ישראל") ואילו פורים הוא האחרון בחגי המקרא, ועליו ציוו הנביאים יתר על מה שכתוב בתורה (מגילה יד, א: "מ"ח נביאים וז' נביאות... לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה") היותו אחרון החגים במקרא, בא לידי ביטוי בדברי הגמרא במסכת יומא כט, א: "למה נמשלה אסתר לשחר? לומר לך מה שחר סוף הלילה, אף אסתר סוף כל הניסים. והא איכא חנוכה? ניתנה לכתוב (במקרא) קא אמרינן".

פסח הוא חג המציין את התהוותו של עם ישראל ויציאתו מעבדות לחירות, ואילו פורים הוא חג הכרוך בימי זקנתו של העם, לאחר שיצא לגלות, עת הושלם מעגל היסטורי ראשון בחיי העם.

פסח נושא את פניו קדימה אל ארץ ישראל, שהיא מטרת היציאה ממצרים והמסע במדבר, ואילו פורים נושא את מבטו לאחור, ונזכר בארץ ישראל בגעגועים מנקודת המבט של עם שגלה מארצו.

פסח ופורים הם אפוא קצה ראשון וקצה אחרון הן במעגל השנה והן במעגל ההיסטורי של עם ישראל.

עיקרו של נס פורים אירע בפסח

אולם לכשנתעמק יותר, נגלה קשרים אמיצים בין שני קצוות אלו: עיקר ההתרחשות במגילת אסתר, הן מבחינת כמות התיאור שבמגילה, והן מבחינת חשיבות האירועים, הייתה בחודש ניסן ובפסח עצמו. כך החל מאמצע פרק ג': "בחדש הראשון הוא חדש ניסן בשנת שתים-עשרה למלך אחשורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחֹדש לחֹדש שנים-עשר הוא חֹדש אדר".

קבלת הרשות מאחשורוש, כתיבת האגרות בדבר השמדת היהודים ושליחתן, אירעו בי"ג בניסן באותו יום התרחש דו-השיח בין מרדכי לאסתר באמצעות התך (פרק ד׳) ומסקנתו הייתה: "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלֹשת ימים לילה ויום... ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר צותה עליו אסתר".

צום זה נמשך אפוא על פני הימים י"ד ט"ו וט"ז בניסן. ועל כן דרשו חז"ל (מגילה טו, א) את הביטוי "ויעבור מרדכי": "אמר רב: שהעביר יום ראשון של פסח בתענית".
הופעת אסתר לפני אחשוורוש "ביום השלישי" והושטת השרביט, היא תחילת "המהפך" (מלשון "ונהפוך הוא") בסיפור המגילה. רש"י פירש, על פי הנראה מדברי הגמרא במסכת מגילה (טז, א, ד"ה 'ולתעניתו') כי היה זה יום שלישי לשילוח הרצים עם האיגרות, דהיינו ט"ו בניסן - ראשון של פסח. בו ביום אירע המשתה הראשון. בלילה שבין ט"ו לט"ז נדדה שנת המלך, וביום ט"ז, יום הנפת העומר, הרכיב המן את מרדכי על הסוס. בו ביום אירע המשתה השני, ובסוף אותו היום נתלה המן.[1] נתינת בית המן לאסתר והעברת טבעתו למרדכי אשר בא לפני המלך, אירעו "ביום ההוא" – בימי חג הפסח.
הרי שחלקה הגדול של מגילת אסתר הוא סיפור האירועים שאירעו בארבעת הימים יג-טז בניסן. אולם חשוב מכך: תחילתו ועיקרו של נס פורים אירע בשני הימים הראשונים של פסח. ביום טוב הראשון החלה ההתהפכות עם הושטת השרביט, וביום השני ניתלה המן והועברה טבעתו למרדכי.
כאן נשאלת השאלה: מדוע אם כן אין חוגגים את חג הפורים בפסח? והתשובה היא: אף שעיקר ההתרחשות הקשורה בנס פורים אירע בניסן, התרחשו כל הדברים הללו לקראת יג באדר בסופה של אותה שנה: הפלת הפור של המן בי״ג בניסן הייתה - הוא החודש הראשון, והפור נפל על יג באדר - הוא החודש האחרון. וכל מה שהתרחש בהמשך, בערב פסח ובשני הימים הראשונים שלו, לא נועד אלא לבטל את הפור של המן ולהופכו לפורנו. דבר זה נתרחש בפועל והגיע אל סיומו הטוב רק ב"חֹדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה" - הוא חודש אדר, והימים אשר נחו בהם מאויביהם בחודש זה הם שנקבעו כימים טובים.
כך מתקשרים במגילה עצמה שני המועדים, כאשר הקצה האחרון של השנה - הפור של חודש אדר - נעוץ במה שקרה בקצה הראשון של השנה, בחודש ניסן ובחג הפסח. "טוב אחרית דבר מראשיתו" (קהלת ז, ח) אחריתה הטובה של השנה, טובה היא מתוך מה שנעשה בראשיתה.
קשר היסטורי עובדתי זה בין שני המועדים הניצבים משני קצות השנה ומשני קצות המעגל ההיסטורי המקראי, מרמז על קשר פנימי ועמוק ביניהם, שכן אין מקריות בהנהגה האלוקית את ישראל, והתאריכים המכריעים בתולדותיו של עם זה, מכוונים הם. אם נבחר חג הפסח להיות תחילתו של נס פורים, משמע שבו, בחג הפסח, מצוי יסודו הרעיוני של פורים.

---

[1] על כן כתב ה"מגן אברהם" בשם השל"ה(אורח חיים, תצ): ״יש לעשות ביום שני(של פסח) בסעודה איזה דבר לסעודת אסתר, שביום ההוא נתלה המן״ (והובא בדברי המשנה ברורה שם)

מזל טוב

- מזל טוב למשפחת קלמנוביץ לרגל בר המצווה של איתי.
- מזל טוב ליואב וקרן שפירא לרגל הולדת הבן.
- מזל טוב למשפחת יופה לרגל אירוסי הבת יונית.
- מזל טוב למשפחת בלוך לרגל נישואי הבן שלום עם טל.

בס"ד

שבת הגדול
תשפ"ד

בשבת פרשת "מצורע" י"ב בניסן תשפ"ד
(20/4/2024)
תתקיים "שבת קהילתית" במשכן אריאל

עם סעודות שבת משותפות

בהשתתפות משפחת רב הקהילה
הרב אסף הר-נוי

בתוכנית:

- לאחר תפילת ערבית: סעודת ליל שבת, דברי תורה מפי חברים ורב הקהילה.
- לאחר תפילת שחרית (מניין שני):
- קידוש ופעילות קהילתית.

בשעה 11:45 (משוער): סעודת שבת, דברי תורה.

- תפילת מנחה לאחר סעודת השבת.

דמי השתתפות:

לחברי הקהילה:

50 ₪ למבוגר/ת לארוחה. 25 ₪ לילדים בין 12-3, לארוחה.
לילדים מתחת לגיל 3: חינם.

למשפחות ברוכות ילדים, הסדר תשלום מיוחד: נא לפנות למארגנים.

אורחים (לא חברי הקהילה): תוספת של 10 ₪ לארוחה.

רישום עד יום שני ד' בניסן בערב (15/4/2024) באתר בית הכנסת:
aderet-eliahou.org , או אצל חברי הועד

בית כנסת "אדרת אליהו"
ע"ש הח' אליהו בן הח' ראובן משה קליין ז"ל

עמותה רשומה: 58-005-832-9 | adereteliyahugilo@gmail.com | http://aderet-eliahou.org
ת.ד. 11240 נילה ירושלים 9111102 ☎ 02-6764164

אריאל גולן	0546691911	law.golan@gmail.com
יהודה ליבוביץ'	0526448094	yehuda.lebovich@gmail.com
אליהו משה קליין	0545723801	eliahouk@gmail.com
ניר קלמנוביץ	0502017023	nirekal@walla.com
יואב שפירא	0508854785	yoavshap89@gmail.com